

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної та економічної освіти
Кафедра управління та адміністрування

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

С. Г. Набока
С. Г. Набока

«21» березня 2024 р.

**ПРОГРАМА
ЕКЗАМЕНУ З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ
(МАКРОЕКОНОМІКА, МІКРОЕКОНОМІКА,
ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ)
підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

спеціальності 071 Облік і оподаткування
за освітньо-професійною програмою Облік і оподаткування

Дніпро-Слов'янськ – 2024 р.

Програма екзамену з економічної теорії (макроекономіка, мікроекономіка, історія економіки та економічної думки) для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування

Розробники:

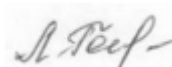
Крутогорський Я.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління та адміністрування ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Набока О.Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри управління та адміністрування, перший проректор ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри управління та адміністрування.

Протокол №6 від «08» лютого 2024 р.

Завідувач кафедри

Л.В. Гончар

Затверджено та рекомендовано до впровадження вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
«21» березня 2024 р.,
протокол №6

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма екзамену з економічної теорії (макроекономіка, мікроекономіка, історія економіки та економічної думки) для бакалаврів з галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 071 «Облік і оподаткування» розроблена відповідно освітньої програми бакалавра та навчального плану спеціальності.

Метою даної програми є забезпечення випускників необхідною інформацією щодо структури і змісту комплексного іспиту «Історія економічних вчень, Основи економічної теорії, Мікроекономіка, Макроекономіка», а також створення необхідних умов для оцінки знань, набутих ними у процесі навчання за освітньою програмою підготовки бакалавра спеціальності «Облік і оподаткування».

Програма іспиту складається з чотирьох розділів, кожен з яких охоплює певний навчальний цикл: Історія економічних вчень, Основи економічної теорії, Мікроекономіка, Макроекономіка.

Метою іспиту є контроль та оцінювання рівня підготовленості студента-випускника до професійної діяльності.

Програмою іспиту передбачаються відповіді на тестові завдання за трьома блоками: 1. Історія економічних вчень, основи економічної історії (10 тестів); 2. Мікроекономіка (10 тестів); 3. Макроекономіка (10 тестів). Всі завдання до іспиту містяться в екзаменаційному білеті.

Білет для іспиту складається з *трьох блоків* із застосуванням для *кожного з них*:

- тестове завдання з 1 відповіддю – 1 тест x 1 бал = 1 бал;
- тестове завдання з 2 відповідями – 2 тести x 2 відповіді x 1 бал = 4 бали;
- тестові завдання на відповідність із 4 відповідями – 6 тестів x 4 відповіді x 1 бал = 24 бали;
- продовжити речення – 1 бал.

Разом за одним блоком – 30 балів, за трьома блоками – 90 балів. Крім того необхідно вирішити практичне завдання, яке оцінюється 10 балами.

Таким чином, максимальна кількість балів у білеті – 100 балів.

Загальна кількість балів підраховується екзаменаційною комісією на підставі письмових відповідей студента. Згідно з критерієм оцінки відбувається загальне оцінювання атестаційного іспиту.

Загальна кількість балів	Оцінка
90-100	Відмінно
75-89	Добре
60-74	Задовільно
До 60	Незадовільно

ЗМІСТ ПРОГРАМИ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ З ЕКОНОМТЕОРІЇ «ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВЧЕНЬ, ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ, МІКРОЕКОНОМІКА, МАКРОЕКОНОМІКА»

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВЧЕНЬ

Тема 1.1. Економічна думка Стародавнього світу та Середньовіччя

Предмет курсу «Історія економічних вчень». Економічна думка Стародавнього Сходу. Економічна думка Стародавньої Греції і Риму. Економічна думка Середньовіччя.

Тема 1.2. Меркантилізм

Економічні теорії раннього меркантилізму. Ідеї пізніх меркантилістів. Розвиток меркантилістських ідей в Україні

Тема 1.3. Класичний напрям політичної економії

Становлення політичної економії в Англії і Франції. Економічна теорія фізіократів у Франції. Економічна теорія Адама Сміта. Економічне вчення Д. Рікардо.

Тема 1.4. Пізня класична політична економія

Економічні теорії Ж. Б. Сея і Ф. Бастіа. Економічна концепція Т. Мальтуса. Економічне вчення Дж. С. Мілля. Економічна теорія в США Б. Ч. Кері.

Тема 1.5. Економічні ідеї утопічного соціалізму. Марксистське економічне вчення

С. Сімонді – родоначальник економічного романтизму. Економічне вчення П. Ж. Прудона та економічні погляди К. Родбертуса. Економічне вчення соціалістів-утопістів: К. А. Сен Сімона, Ш. Фур'є, Р. Оуена. Формування і методологія марксистської політичної економії. Економічне вчення К. Маркса. Ідеї марксизму в роботах М. Зібера.

Тема 1.6. Неокласична економічна теорія. Маржиналізм

Виникнення маржиналізму та його основні принципи. Австрійська школа маржиналізму К. Менгер, Е. Бем-Баверк і Ф. Візер. Розвиток маржиналізму в теоріях А. Маршалла і Дж. Б. Кларка. Лозанська школа Л. Вальрас, В. Парето. Економіко-математичні методи Є. Слуцького.

Тема 1.7. Кейнсіанство та його еволюція

Економічне вчення Дж. М. Кейнса. Виникнення некейнсіанства. Посткейнсіанство.

Тема 1.8. Еволюція неокласичних ідей. Неолібералізм. Монетаризм

Фактори “Неокласичного відродження”. Економічні погляди Ф. Хайєка. Економічні концепції монетаристів. М. Фрідмен. Еволюція монетаризму в сучасних умовах.

Тема 1.9. Теорії інституціоналізму, неінституціоналізму та економічних трансформацій

Американський інституціоналізм та його різновиди. Теорії технологічного детермінізму. Неоінституціоналізм. Теорії трансформації економіки і суспільства.

РОЗДІЛ 2. ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Тема 2.1.1. Вступ до економічної теорії.

Зародження економіко-теоретичних знань. Економіка як об'єкт вивчення економічної теорії. Загальні засади економічного розвитку. Мікроекономіка. Макроекономіка. Мегаекономіка. Еволюція економічної теорії: основні етапи та напрями розвитку. Політекономія. Економічна теорія. Економікс.

Предмет економічної теорії. Економічні категорії. Економічні закони та принципи господарювання. Механізм дії і механізм використання економічних законів. Економічна система. Функції економічної теорії і її роль у формуванні економічного мислення. Економічна теорія - наукова основа економічної політики. Нормативна та позитивна економічна теорія. Єдність функцій економічної теорії.

Методи пізнання соціально-економічних явищ і процесів, їх класифікація. Загальнонаукові та специфічні методи економічних досліджень. Макро- і мікроекономічний аналіз.

Сучасні напрями розвитку економічної думки: провідні школи та концепції. Виникнення та розвиток економічної думки в Україні. Взаємозв'язок економічної теорії з гуманітарними, природничими і технічними науками, що вивчають суспільство та світ.

Тема 2.1.2. Економічні цілі та проблеми суспільства.

Економічні відносини власності. Економічні цілі і рушійні сили суспільства. Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Суперечність між суспільними потребами і економічними ресурсами суспільства. Вибір альтернатив ефективного використання обмежених ресурсів та виробничих можливостей.

Економічні потреби суспільства, їх суть і структура. Економічні інтереси, їх сутність та суб'єкти. Взаємозв'язок інтересів і потреб. Зміст та структурні елементи економічної системи. Типи і моделі економічних систем. Традиційна система. Ринкова економіка вільної конкуренції. Сучасна ринкова економіка.

Соціально орієнтована ринкова економіка. Моделі організації національних господарств. Змішана економічна система. Командноадміністративна система. Економічні основи постіндустріального (науково-інформаційного) суспільства, тенденції його розвитку. Правовий та економічний зміст власності.

Суб'єкти та об'єкти відносин власності. Різноманітність форм власності та форм господарювання. Особливості акціонерної форми власності. Інтелектуальна власність. Еволюція відносин власності. Новітні тенденції у розвитку відносин власності. Відносини та форми власності в Україні в

період переходу до ринку. Роздержавлення та приватизація, їхня суть і відмінності.

Тема 2.1.3. Економічні блага, їх корисність.

Теорія споживчої поведінки. Економічні блага. їх класифікація. Носії економічних благ. Кількісна і якісна оцінки блага. Економічний закон зростання потреб. Теорія поведінки споживача. Корисність: сукупна і гранична. Функція корисності. Закон спадної граничної корисності.

Споживчі переваги. Модель максимізації корисності. Правило максимізації корисності. Ефект доходу і заміщення. Крива байдужості. Гранична норма заміщення. Аксиоми уподобань. Обмеження можливостей.

Споживчий вибір і бюджетне обмеження. Рівняння бюджетного обмеження. Бюджетна лінія. Вплив зміни доходів і цін на поведінку споживача.

Рівновага споживача. Оптимальний кошик споживача. Крива «доходспоживання». Криві Енгеля для нормальних, нижчих та нейтральних благ. Крива індивідуального та ринкового попиту.

Тема 2.1.4. Теорія грошей

Сутність грошей та їх властивості. Функції грошей. Теоретичні концепції виникнення грошей. Теорії грошей: металева, номіналістична та кількісна. Грошовий обіг. Закони грошового обігу.

Модель І.Фішера. Зміст поняття “грошова маса”. Структура грошової маси. Грошові агрегати. Грошова система. Елементи грошової системи. Типи та види грошових систем. Сучасні тенденції розвитку грошової системи та сучасні види грошей.

Тема 2.1.5. Ринок як економічна форма організації суспільного господарства.

Сутність ринку. Інституціональні основи і критерії ринкового господарства. Функції ринку. Структура ринку. Соціально-економічна структура суб'єктів ринку як вираз різноманіття типів, видів і форм власності. Об'єктна структура ринку. Ринок споживчих товарів. Ринок засобів виробництва. Ринок робочої сили (праці). Ринок капіталу. Ринок цінних паперів. Валютний ринок. Ринок продуктів інтелектуальної діяльності, „ноу-хау”. Інфраструктура ринку.

Ринок як системна форма відносин вторинного привласнення, економічної реалізації власності на об'єкти ринкового обігу. Теорія конкуренції. Досконала та недосконала конкуренція. Методи цінової і нецінової конкуренції. Позитивні і негативні властивості ринку. Еволюція ринку: шляхи побудови ринкової системи. Типи ринкових систем. Сучасні моделі ринкового господарства.

Попит, пропозиція і ціна – основні елементи ринкового механізму. Сутність ринкового механізму. Сутність попиту. Взаємозв'язок попиту та потреб. Попит та величина попиту. Фактори, що визначають величину

попиту. Закон попиту. Крива попиту. Еластичність попиту за ціною. Еластичність попиту за доходом. Перехресна еластичність попиту. Класифікація товарів за критерієм еластичності попиту.

Пропозиція. Взаємозв'язок пропозиції та виробництва. Величина пропозиції. Закон пропозиції. Крива пропозиції. Нецінові фактори пропозиції. Ринкова рівновага. Рівноважна ціна. Фіксовані ціни. Наслідки фіксації цін. Вільний рух цін – основний регулятор збалансування попиту і пропозиції. Ринковий механізм як механізм регулювання відносин привласнення, реалізації власності.

Тема 2.2.1. Підприємництво і підприємство

Підприємництво, його суть, основні принципи й ознаки. Теорія підприємництва. Класична та інноваційна моделі підприємництва. Мотивації підприємницької діяльності. Підприємництво і бізнес.

Економічні основи розвитку підприємництва в Україні. Сучасні організаційно-правові форми підприємництва. Індивідуальне підприємництво (одноосібне володіння). Товариство (партнерство). Корпорація. Малий бізнес.

Нові види підприємницької діяльності. Ризик у підприємницькій діяльності та його види. Венчурний бізнес, тенденції його розвитку. Система франчайзингу. Підприємницькі мережі. Підприємство, його сутність, головні ознаки і особливості. Форми підприємств. Маркетинг.

Тема 2.2.2. Витрати виробництва та прибуток.

Витрати виробництва як форма руху авансованого капіталу. Класифікація витрат виробництва, їх структура. Зовнішні або явні витрати. Внутрішні, неявні витрати. Постійні, змінні та сукупні витрати.

Структура витрат виробництва в короткостроковому та довгостроковому періоді. Граничні або маржинальні витрати. Трансакційні витрати. Бухгалтерський та економічний підходи до оцінки витрат.

Формування валового доходу підприємства. Фактори, що його визначають. Підприємницький дохід. Категорії валового, середнього і граничного доходу. Прибуток на капітал.

Еволюція поняття «прибутку» в економічній теорії. Джерела формування прибутку та чинники, що визначають величину прибутку. Класифікація прибутку: бухгалтерський, нормальний, економічний. Функції прибутку. Умови максимізації прибутку підприємства.

Типи ринків. Аналіз прибутку фірми, яка діє в умовах різних типів ринкових структур. Засоби виміру прибутку. Закон диференційованої норми прибутку.

Тема 2.2.3. Національна економіка. Макроекономічні показники Національна економіка: поняття, основні ознаки, мета. Структура національної економіки.

Система національних рахунків (СНР). Методологічні основи побудови СНР, її структура. Основні макроекономічні показники: валовий внутрішній продукт (ВВП) та методи його виміру: виробничий (продуктивний), за

потокем витрат (кінцевого використання) та за потокем доходів (розподільчий); валовий національний продукт (ВНП), чистий національний продукт (ЧНП), національний дохід (НД), особистий дохід (ОД), дохід кінцевого використання (ДКВ).

ВВП та чистий економічний добробут. Номінальні та реальні макроекономічні показники. Національне багатство і його структура. Природне багатство. Проблеми розширеного відтворення національного багатства.

Тема 2.2.4. Економічні цикли і кризи Довгі, середні і короткі економічні цикли. Циклічний характер суспільного відтворення в ринковій економіці. Економічний цикл, його фази і матеріальна основа. Теорії циклу: монетарна, інноваційна, недоспоживання, перенагромадження, психологічна. Зовнішні і внутрішні причини циклу.

Показники економічного циклу. Класифікація основних макроекономічних змінних щодо їх циклічних властивостей. Нециклічні коливання економіки. Особливості економічних циклів в сучасних умовах. Антикризове регулювання.

Тема 2.2.5. Макроекономічна нестабільність: інфляція і безробіття Макроекономічна нестабільність: інфляція і безробіття. Інфляція як економічна категорія. Класичне визначення інфляції, зміна поглядів на інфляцію в сучасній економічній теорії. Чинники і форми прояву інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат.

Соціально-економічні наслідки інфляції. Причини і особливості інфляції в нашій країні. Способи регулювання інфляційних процесів. Безробіття як один з проявів нестабільності загальної ринкової рівноваги. Суть і структура безробіття. Рівень (норма) безробіття. Природний рівень безробіття. Чинники, які обумовлюють безробіття. Соціальна політика держави.

Тема 2.2.6. Фінансово-кредитна система Фінанси в системі економічних відносин. Суть фінансів та їх функції. Суб'єкти та види фінансових відносин. Фінансова система. Фінанси підприємництва. Фінанси населення. Загальнодержавні фінанси.

Сутність і структура державного бюджету. Державний бюджет та позабюджетні фонди. Місцеві бюджети. Бюджетна та податкова системи. Сутність і структура податків. Податкова система в Україні.

Державні витрати та дефіцит бюджету. Джерела покриття бюджетного дефіциту. Державний борг. Кредитна система. Суть та функції кредиту. Основні форми кредиту. Банківський кредит. Роль кредиту в сучасній ринковій економіці. Закономірності розвитку кредитної системи. Кредитно-грошова політика в Україні.

Банківська система. Банк як економічна категорія. Структура банківської системи та її еволюція. Банки їх види та функції. Основні банківські операції. Банківський прибуток.

Цінні папери та їх види. Акції. Облігації. Казначейські зобов'язання та ощадні сертифікати. Ринок цінних паперів. Фондова біржа.

Тема 2.2.7. Доходи у суспільстві Сутність доходу як економічної категорії. Доходи населення, їх види та джерела формування. Заробітна плата: як ціна товару “робоча сила” та форма розподілу за результатами праці. Форми та системи заробітної плати. Дохід від кооперативно-колективної та індивідуальної трудової діяльності. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи.

Сутність та механізм розподілу доходів. Функціональний та персональний розподіл доходів. Форми розподілу доходів за трудові результати та економічну діяльність. Сімейні доходи, їх структура та використання. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. Номінальні та реальні доходи.

Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренца. Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Прожитковий мінімум. Бідність і процеси маргіналізації населення. Еволюція соціальної структури суспільства. Необхідність та сутність системи соціального захисту населення. Основні елементи механізму соціального захисту. Державне регулювання розподілу доходів.

Тема 2.2.8. Суть і основні риси світового господарства Сутність, етапи становлення та основні риси світового господарства. Сучасна структура світового господарства. Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства.

Транснаціональні корпорації і розвиток міжнародних виробничих зв'язків. Міжнародна економічна інтеграція та її організаційні форми. Світова торгівля: сутність та структура.

Всесвітній ринок товарів і послуг. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі Торговельна політика, її види та інструменти. Теорія порівняльних витрат. Торговельний і платіжний баланс. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі. Міжнародні кредитні відносини і механізм їх регулювання.

Зміст і структура світової валютної системи. Валютні курси. Конвертованість валют. Валютні ринки. Міграція населення і світовий ринок праці. Сутність і причини, форми і тенденції розвитку міграції робочої сили. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство. Сучасна глобалізація світогосподарських зв'язків і виникнення загальноцивілізаційних проблем людства. Природа і види глобальних проблем сучасності. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних економічних проблем.

РОЗДІЛ 3. МІКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки. Основні принципи економічного мислення. Предмет мікроекономіки. Мікроекономічний аналіз та його основні завдання. Суб'єкти і об'єкти мікроекономіки.

Мікроекономіка як складова частина економічної теорії. Мікроекономіка та макроекономіка. Оптимальний вибір на мікрорівні. Основні методи вивчення мікроекономічних явищ і процесів. Сучасний інструментарій мікроекономічного аналізу.

Тема 2. Теорія граничної корисності поведінки споживача. Корисність і підходи до її визначення. Кардиналістська теорія поведінки споживача. Сукупна та гранична корисність блага. Закон спадної граничної корисності блага, його графічне зображення. Правило максимізації корисності. Переваги споживача. Криві байдужності. Бюджетна лінія. Гранична норма заміщення. Рівновага споживача.

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача. Ординалістська теорія поведінки споживача: аксиоми переваги. Криві байдужності. Бюджетна лінія. Гранична норма заміщення. Рівновага споживача в ординалістській теорії споживача.

Тема 4. Моделювання поведінки споживача на ринку товарів Реакція споживача на зміни доходу. Криві Енгеля. Ефект доходу та ефект заміщення. Реакція споживача на зміни цін. Побудова лінії “ціна – споживання”. Побудова лінії індивідуального попиту споживача. Основні фактори впливу на вибір споживача. Утворення надлишку споживача.

Тема 5. Мікроекономічна модель підприємства. Фактори виробництва. Технологія виробництва. Виробнича функція та її властивості. Виробництво з одним змінним фактором(праця). Закон спадної граничної віддачі. Виробництво з двома змінними факторами. Ізокванта та її властивості. Гранична норма технічного заміщення. Ізокоста. Її характеристика і графічне зображення. Рівновага виробника. Перспектива розвитку підприємства у довгостроковому періоді.

Тема 6. Витрати і результати виробництва. Витрати виробництва та їх оцінка: економічний і бухгалтерський підходи. Витрати виробництва в короткостроковий період часу. Постійні, змінні та сукупні витрати. Граничні витрати. Визначення функції середніх витрат виробництва у довгостроковому періоді. Мінімізація витрат при різних об’ємах виробництва. Ефект масштабу у різних галузях.

Тема 7. Попит і пропозиція, їх взаємодія. Модель попиту. Функція попиту та способи її завдання. Графік попиту. Цінові й нецінові детермінанти попиту. Модель пропонування. Функція пропозиції та способи її завдання. Графік пропозиції. Цінові й нецінові детермінанти пропозиції. Механізм встановлення ринкової рівноваги: статичний та динамічний підходи. Порушення ринкової рівноваги. Державне регулювання ринку.

Тема 8. Еластичність попиту та пропозиції. Поняття еластичності, її кількісна оцінка. Два методи підрахування еластичності попиту. Види еластичності. Еластичність попиту за ціною. Еластичність попиту за доходом. Еластичність пропозиції та фактори впливу на неї. Використання еластичності в мікроаналізі.

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції. Поняття ринкової структури. Класифікація форм ринку. Основні правила прийняття рішення фірмою, їх універсальність. Основні ознаки досконалої конкуренції.

Галузевий попит та попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Пропозиція фірми у короткостроковому періоді, її зв'язок з кривими витрат. Рівновага фірми в короткостроковому періоді: два підходи. Вплив змін попиту та пропозиції на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку. Рівновага фірми та галузі у довгостроковому періоді.

Тема 10. Монопольний ринок. Умови виникнення і характерні риси чистої монополії. Крива попиту фірми – монополіста. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Пропозиція монополіста і особливості її формування. Визначення монопольної ціни. Рівновага фірми – монополіста в короткостроковому і довгостроковому періодах. Цінова дискримінація: поняття, умови і види. Монопольна влада та її діагностика. Економічні наслідки монополізації галузі. Антимонопольна політика.

Тема 11. Монополістична конкуренція. Спільні риси та відмінності монополістичної конкуренції порівняно з досконалою конкуренцією та чистою монополією. Крива попиту фірми. Динаміка прибутковості фірми в короткостроковому та довгостроковому періодах. Визначення оптимального обсягу продажу та цінова політика. Сутність і передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні наслідки та загрози. Реклама товару: позитивні і негативні риси.

Тема 12. Олігополія і стратегічна поведінка. Основні риси олігополії. Поведінка олігополістів: некооперативна і кооперативна. Цінові війни через некооперативну поведінку. Модель Курно. Аналіз ломаної лінії попиту. Кооперативні форми олігополії. Лідерство у цінах. Ціноутворення за однаковим принципом. Картельні угоди. Олігополія з погляду теорії ігор. "Дилема ув'язнених" як приклад некооперативної гри з ненульовою сумою.

Тема 13. Загальна характеристика факторних ринків. Значення формування цін на ресурси. Особливості попиту та пропозиції факторів виробництва (виробничих ресурсів). Аналіз залежності між ринком товарів і ринком ресурсів із обсягу виробництва і цінах. Поняття граничного продукту у грошовому визначенні та граничних витрат на ресурс.

Оптимальне співвідношення ресурсів. Правило мінімізації витрат на одиницю продукції та максимізації прибутку за умови купівлі кількох видів ресурсів.

Тема 14. Ринок праці. Праця як фактор виробництва. Основні характеристики ринку праці. Характеристика досконалого конкурентного ринку праці. Попит фірми та галузі на працю. Вибір робітника між працею і відпочинком. Ефект доходу та ефект заміщення при зміні зарплати. Криві пропозиції праці. Рівновага на ринку праці. Ринок праці за умов недосконалої конкуренції. Монополія. Моделі з профспілками – як варіант монополії з

боку пропозиції. Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати.

Тема 15. Ринки капіталу та природних ресурсів. Капітал як ресурс тривалого використання. Особливості ринку капіталу. Поняття позичкового проценту. Дисконтування. Прийняття фірмою інвестиційних рішень: основні правила. Економічна і земельна рента. Попит та пропозиція на землю. Ціна землі. Підприємницькі здібності як фактор виробництва. Економічний прибуток. Концепції прибутку.

Тема 16. Загальна рівновага та економічна ефективність. Аналіз загальної рівноваги. Система рівнянь загальної рівноваги. Ефективність обміну. Крива контрактів. Ефективність за Парето. Ефективність виробництва. Крива виробничих можливостей. Загальна рівновага та економіка добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Тема 17. Інституційні аспекти ринкового господарства. Правові засади ринкового господарства. Права власності та їх структура. Форми власності.

РОЗДІЛ 4. МАКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Макроекономіка як наука

Макроекономіка як явище і як сфера знань (наука). Рівні економічної системи, їх взаємозв'язок. Предмет макроекономіки. Об'єкт макроекономічного дослідження. Суб'єкти макроекономіки. Завдання макроекономічної теорії. Макроекономічні цілі. Позитивна та нормативна макроекономіка. Етапи макроекономічного аналізу. Функції макроекономіки.

Місце макроекономіки в системі наук. Зв'язок макроекономічних досліджень з основними економічними теоріями, економічною політикою держави, мікроекономікою, економіко-математичним моделюванням та іншими науками.

Методологія макроекономіки. Методи макроекономічних досліджень. Загальнонаукові методи макроекономічних досліджень. Логічний та діалектичний методи. Єдність абстрактного та конкретного, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, кількісного та якісного, логічного та історичного.

Специфічні методи макроекономічних досліджень. Агрегування. Макроекономічне моделювання. Класифікація макроекономічних моделей. Екзогенні та ендогенні параметри.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Система національних рахунків (СНР) як методологія національного рахівництва. Суть СНР та її значення для макроекономічного аналізу. Порівняльний аналіз Балансу народного господарства (БНГ) та системи національних рахунків (СНР).

Теоретичні основи СНР. Класифікація видів економічної діяльності. Етапи розвитку СНР та їх здобутки. Принципи побудови СНР – 93. Стан та проблеми запровадження СНР – 93 в Україні.

Основні поняття та макроекономічні показники у СНР - 93. Валовий випуск. Валовий внутрішній продукт (ВВП, або GDP). Методи виміру ВВП: виробничий (продуктивний); за потоком видатків (кінцевого використання) та за потоком доходів (розподільчий).

Макроекономічний зміст похідних від ВВП показників: валового національного доходу (ВНД, або GNI), валового національного наявного доходу (ВННД, або GNDI), чистого національного доходу (ЧНД, або NNI).

Номінальні та реальні макроекономічні показники. Номінальний та реальний ВВП. Індекси цін та дефлятор ВВП. Методи коригування макроекономічних показників: інфлювання та дефлювання. Фактичний та потенційний обсяг національного виробництва.

Чистий економічний добробут (ЧЕД). Нові макроекономічні показники: індекс людського розвитку, індекс економічної свободи, рівень глобалізації, рівень тінізації.

Тема 3. Сукупний попит та сукупна пропозиція

Макроекономічний зміст сукупного попиту (AD). Структура сукупного попиту: споживчий попит домогосподарств (C), інвестиційний попит національного підприємницького сектора (I), попит держави (G) та попит закордону (NE).

Крива сукупного попиту. Цінові та нецінові чинники, що впливають на сукупний попит. Рух по кривій AD та зрушення кривої AD. Ефекти сукупного попиту.

Макроекономічний зміст сукупної пропозиції (AS). Крива AS у короткостроковому та довгостроковому періодах. Кейнсіанський, проміжний та класичний відрізки кривої сукупної пропозиції.

Цінові та нецінові чинники, що впливають на сукупну пропозицію. Рух по кривій AS та зрушення кривої AS.

Рівновага сукупного попиту (AD) та сукупної пропозиції (AS). Модель AD - AS. Ефект храповика.

Тема 4. Дохід, споживання, заощадження та інвестиції

Загальна характеристика споживання (C) та заощадження (S). Дохід після оподаткування. Споживання як функція доходу після сплати податків. Фактори, що визначають рівень споживання та заощадження. Заощадження як функція доходу після оподаткування.

Автономне споживання (C_0) та чинники, що його визначають. Середня схильність до споживання (APC або \hat{c}) та середня схильність до заощадження (APS або \hat{s}). Гранична схильність до споживання (MPC або c') та гранична схильність до заощаджень (MPS або s'). Графіки функцій споживання та заощадження.

Кейнсіанська функція споживання. Основний психологічний закон Кейнса. Теорія споживання Ірвінга Фішера. Теорія споживання С.Кузнеця.

Гіпотеза життєвого циклу Франко Модільяні. Гіпотеза постійного (перманентного) доходу Мілтона Фрідмена.

Заощадження та його функції. Фактори, що визначають рівень заощаджень. Середня схильність до заощадження. Гранична схильність до заощаджень. Функція заощадження. Графік заощадження.

Економічний зміст та види інвестицій. Інвестиції фірм в основний капітал. Інвестиції у створення запасів. Інвестиції у житловий фонд. Валові інвестиції. Чисті інвестиції. Амортизація. Графік інвестицій. Взаємозв'язок між інвестиціями та заощадженнями.

Автономні інвестиції: суб'єкти, джерела, мета. Кейнсіанська теорія автономних інвестицій. Гранична ефективність капіталу. Неокласична теорія автономних інвестицій.

Мультиплікатор інвестицій: сутність та методи виміру. Простий та ускладнений мультиплікатори інвестицій. Розрив ВВП: рецесійний та інфляційний.

Індуційовані інвестиції: суб'єкти, джерела, мета. Модель акселератора. Коефіцієнт акселерації.

Модель взаємодії мультиплікатора – акселератора.

Тема 5-6. Національний ринок та його рівновага

Національний ринок, його зміст, структура, об'єкти, суб'єкти.

Загальна економічна рівновага

. Модель IS (“інвестиції – заощадження”) – модель рівноваги на ринку благ у короткостроковому періоді.

Ринок грошей : зміст, об'єкти, суб'єкти, структура. Зміст, структура та вимір грошової маси. Ліквідність грошових засобів. Грошові агрегати. Власне гроші та майже гроші. Грошова маса та грошова база. Банківські резерви та їх структура. Грошовий мультиплікатор: простий та ускладнений. Коефіцієнт депонування. Коефіцієнт резервування. Пропозиція грошей трьома суб'єктами: Центральним банком, комерційними банками та небанківським сектором.

Модель створення банками нових грошей. Кейнсіанська модель попиту на гроші (теорія переваг ліквідності). Рівновага грошового ринку: короткострокова та довгострокова. Модель LM (“ліквідність - гроші”) Дж. Хансена. Взаємодія грошового ринку з ринком благ - модель Дж. Хікса IS–LM

Національний ринок праці. Об'єкти та суб'єкти ринку праці. Інституціональне та неінституціональне населення. Економічно активне населення. Працездатне населення в працездатному віці. Економічно неактивне населення (поза робочою силою). Зайнятість і безробіття як макроекономічні явища. Форми зайнятості. Рівень зайнятості. Функції безробіття. Рівень безробіття.

Рівновага ринку праці – повна зайнятість. Нерівновага на ринку праці – неповна або надлишкова зайнятість. Попит на працю (L^D) та фактори, що на нього впливають. Ціна попиту на працю. Пропозиція праці (L^S) та чинники, що її визначають. Ціна пропозиції праці. Умови рівноваги на ринку робочої сили ($L^D=L^S$). Неокласична та кейнсіанська теорії відновлення рівноваги на ринку праці. Модель Хікса – Хансена – модель рівноваги ринків товарів, грошей та праці.

Блок 2. Макроекономічна нестабільність та макроекономічна політика

Тема 1. Макроекономічна нестабільність: циклічність економічного розвитку

Макроекономічна нестабільність: зміст, фактори, форми прояву та суперечності. Класифікація циклічних коливань.

Класичний діловий (промисловий) цикл та характеристика його фаз: кризи, депресії, пожвавлення та підйому. Тренд. Графічне зображення класичного ділового циклу. Рецесія.

Види циклів. Короткі цикли Дж. Кітчина. Середні цикли К. Жугляра. Будівельні цикли С. Кузнеця. Довгі цикли М. Кондратьєва. Теорії причин виникнення циклів. Нециклічні коливання економіки.

Причини трансформації класичного ділового циклу в сучасні економічні коливання. Графічне зображення сучасних економічних коливань.

Нециклічні коливання. Структурні кризи: види та особливості. Системна криза.

Моделі економічних коливань. Кейнсіанські моделі економічних коливань: модель Самуельсона – Хікса (мультиплікатора – акселератора), модель Калдора. Неокласичні моделі економічних коливань: модель реального економічного циклу, стохастична модель циклу.

Державне антициклічне регулювання.

Тема 2. Інфляція та безробіття як фактори порушення макроекономічної рівноваги

Інфляція, її суть та причини виникнення. Вимірювання інфляції. Індeksi та темп інфляції. Види інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат (пропозиції). Передбачувана та непередбачувана інфляція. Природний рівень інфляції. Помірна, галопуюча та гіперінфляція. Дефляція. Стагнація. Стагфляція.

Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Ефект Фішера. Ефект Олівера-Танзі. Інфляційний податок.

Монетаристське пояснення причин інфляції. Кейнсіанський погляд на інфляцію.

Безробіття як фактор макроекономічної нестабільності. Типи (форми) безробіття. Природний рівень безробіття. Приховане безробіття та прихована зайнятість. Теорії безробіття: класична, кейнсіанська, концепція природного

безробіття М.Фрідмана. Соціально-економічні наслідки безробіття. Закон А.Оукена.

Зв'язок інфляції та безробіття. Крива А.Філіпса. Антиінфляційна політика держави. Заходи держави, спрямовані на обмеження безробіття.

Тема 3. Макроекономічний зміст економічного зростання

Макроекономічний зміст економічного зростання. Типи економічного зростання: екстенсивне та інтенсивне зростання економіки. Джерела економічного зростання: приросту праці, приросту капіталу, технічних нововведень. Фактори, що визначають економічне зростання: фактори пропозиції, попиту, ефективності, соціокультурні, інституційні фактори.

Темп економічного зростання. Вимір економічного зростання та його темпів. Прихильники і противники економічного зростання. Виробнича функція Кобба–Дугласа.

Кейнсіанські моделі економічного зростання. Модель економічного зростання Є. Домара. Модель економічного зростання Р.Харрода.

Неокласична модель економічного зростання Р.Солоу. Норма зношування капіталу (амортизація (σ)). Темп зростання населення (n). Темп реалізації технічного прогресу (g). Технічний прогрес як нескінченний фактор економічного зростання. “Золоте правило” Е.Фелпса. Залишок Солоу.

Економічне зростання та економічний розвиток.

Межі економічного зростання та його державне регулювання.

Тема 4. Держава в системі макроекономічного регулювання

Економічна необхідність державного втручання в економіку. Відмови ринку. Функції держави. Напрямки державного регулювання економіки. Державна політика підтримки конкуренції та обмеження монополізму. Забезпечення раціонального перерозподілу виробничих ресурсів. Регулювання виробництва суспільних благ. Соціальні трансферти. Державне регулювання неповних ринків. Державне регулювання асиметричної інформації. Забезпечення справедливого перерозподілу доходів. Державна політика регулювання безробіття, інфляції, циклічності економічного розвитку.

Види, цілі та інструменти макроекономічної політики. Стабілізаційна політика. Економічні мультиплікатори - державних видатків, податковий, грошовий – та їх вплив на сукупний продукт.

Засоби економічної політики: адміністративні та нормативно-правові (планування, антимонопольне регулювання, протидія затуханню конкуренції, розробка державних стандартів та норм, ліцензування, обмеження виробництва, імпорту, експорту і т. ін.) та соціально-економічні (бюджетно-податкові, грошово-кредитні, соціальні та зовнішньоекономічні політика).

Суперечність цілей макроекономічної політики та проблема її координації.

Тема 5. Фіскальна політика держави

Фіскальна політика, її зміст та функції. Види фіскальної політики. Фіскальна експансія та фіскальна рестрикція. Автоматична фіскальна політика та її основні інструменти. Дискреційна фіскальна політика та її основні інструменти. Паушальні податки.

Мультиплікатори фіскальної політики: податковий, державних закупок, трансфертів.

Податкова система та її структура. Податки та їх функції. Об'єкт оподаткування. Методи оподаткування. Податкова ставка. Податкові пільги. Класифікація податків. Системи оподаткування: прогресивна, пропорційна, регресивна. Крива А. Лаффера.

Державні видатки. Їх класифікація за терміном використання та за напрямками використання.

Бюджетна система. Державний бюджет та його види: фактичний, структурний та циклічний. Структура державного бюджету. Джерела надходжень до державного бюджету.

Збалансований, дефіцитний та профіцитний державний бюджет. Причини, що зумовлюють бюджетний дефіцит Види бюджетного дефіциту. Методи фінансування дефіциту державного бюджету.

Державний борг: сутність, причини, види. Взаємозв'язок дефіциту бюджету та державного боргу, їх вплив на економіку. Дефолт. Управління державним боргом. Рефінансування боргу. Боргова криза. Реструктуризація. Конверсія боргу. Капіталізація боргу. Конверсія "борг-борг".

Тема 6. Грошово – кредитна політика

Грошово-кредитна система: зміст, структура, об'єкти, суб'єкти та функції. Особливості сучасної грошово-кредитної системи. Зміст та теоретичні концепції грошово-кредитної (монетарної) політики.

Роль Центрального банку у здійсненні грошово-кредитної політики. Функції Центрального банку. Засоби прямого та опосередкованого впливу грошово-кредитної політики. Емісійна політика держави. Операції на відкритому ринку. Політика облікової ставки. Політика обов'язкових банківських резервів.

Політика „дорогих” та „дешевих” грошей.

Комерційні банки. Види та функції комерційних банків. Мультиплікація банківських депозитів. Роль комерційних банків у проведенні грошово-кредитної політики.

Небанківські фінансові і кредитні установи як суб'єкти грошово-кредитної системи. Кредитно-ощадні асоціації. Кредитні спілки. Фінансові компанії. Інвестиційні компанії (фонди). Страхові компанії. Спеціальні (позабюджетні) фонди. Взаємні фонди. Взаємний фонд грошового ринку. Функції фінансових і кредитних посередників.

Передавальний механізм грошово-кредитної (монетарної) політики.
Грошово-кредитна політика в Україні: проблеми і перспективи.

Тема 7. Макроекономічна політика у відкритій економіці

Мегаекономічний рівень економіки. Світове господарство. Закрита економіка. Відкрита економіка. Міжнародні економічні відносини. Зовнішня торгівля. Міжнародні валютні відносини. Суб'єкти міжнародних економічних відносин. Міжнародні організації: Світовий банк, міжнародний валютний фонд та ін. Еволюція валютних систем. Міжнародний рух капіталу. Міграція робочої сили. Політики протекціонізму та фритредерства.

Показники міри відкритості національних економік. Мультиплікатор витрат у відкритій економіці. Чинники інтегрованості національної економіки у світову. Валютні курси. Номінальний валютний курс. Пряме котирування. Обернене котирування. Реальний валютний курс. Режими валютних курсів: фіксований, плаваючий. Співвідношення ставки відсотка за інвестиціями в національну економіку (i) та світової ставки відсотка (i^*).

Платіжний баланс як відображення макроекономічних зв'язків національної економіки із зовнішнім світом. Зміст і структура окремих статей платіжного балансу. Макроекономічні пропорції відкритої економіки. Торговельний баланс.

Глобалізація та її суперечності.

Модель малої відкритої економіки. Рівновага товарного, грошового та зовнішнього ринків. Модель Манделла-Флемінга при фіксованому та плаваючому обмінних курсах.

ПИТАННЯ ДО КОМПЛЕКСНОГО ІСПИТУ З ЕКОНОМТЕОРІЇ

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВЧЕНЬ

1. Предмет, мета і завдання курсу «Історія економічних вчень», його місце в системі економічних знань.
2. Економічна думка Стародавнього Сходу.
3. Економічна думка Стародавньої Греції і Риму.
4. Економічні погляди древньогрецьких мислителів: Ксенофонта, Платона, Аристотеля.
5. Економічна думка Середньовіччя.
6. Економічні теорії раннього меркантилізму.
7. Ідеї пізніх меркантилістів
8. Розвиток меркантилістських ідей в Україні
9. Економічні погляди У. Петті.
10. Виникнення основ політичної економії в працях П. Буагільбера.
11. Економічні погляди фізіократів.
12. Становлення політичної економії в Англії і Франції.
13. Економічна теорія фізіократів у Франції.
14. Економічна теорія Адама Сміта.
15. Економічне вчення Д. Рікардо.
16. Політична економія Ж. Б. Сея.
17. Теоретичні концепції Ф. Бастіа.
18. Економічні концепції Т. Мальтуса.
19. Економічне вчення Дж. С. Мілля.
20. Економічна теорія в США Б. Ч. Кері.
21. С. Сімонді – родоначальник економічного романтизму.
22. Економічне вчення П. Ж. Прудона та економічні погляди К. Родбертуса.
23. Економічне вчення соціалістів-утопістів: К. А. Сен Сімона, Ш. Фур'є, Р. Оуена.
24. Формування і методологія марксистської політичної економії.
25. Економічне вчення К. Маркса.
26. Ідеї марксизму в роботах М. Зібера.
27. Матеріальні передумови виникнення, основні принципи і джерела марксистської політичної економії.
28. Структура “Капіталу” К. Маркса. Роль Ф. Енгельса в його редагуванні та виданні.
29. Вчення про товар, капітал і гроші в системі марксистських економічних поглядів.
30. Вчення про вартість, додаткову вартість, капіталістичну експлуатацію в системі марксистських економічних поглядів.
31. Вчення про заробітну плату і теорію безробіття в системі марксистських економічних поглядів.

32. Закон капіталістичного нагромадження в системі марксистських економічних поглядів.
33. Вчення про кругообіг та оборот капіталу в системі марксистських економічних поглядів.
34. Вчення про суспільне відтворення, циклічність економічного розвитку і умови економічної рівноваги в системі марксистських економічних поглядів.
35. Вчення про розподіл доходів як форми додаткової вартості в системі марксистських економічних поглядів.
36. Основні суперечності марксистського економічного вчення.
37. Виникнення маржиналізму та його основні принципи
38. Австрійська школа маржиналізму К. Менгер, Е.Бем-Баверк і Ф. Візер.
39. Розвиток маржиналізму в теоріях А. Маршалла і Дж. Б. Кларка.
40. Лозанська школа Л. Вальрас, В. Парето.
41. Економіко-математичні методи Є. Слуцького.
42. Австрійська школа маржиналізму: основна проблематика досліджень.
43. Математична школа економічної науки.
44. Економічне вчення Дж. М. Кейнса.
45. Виникнення неокейнсіанства.
46. Історичні передумови і основні методологічні принципи кейнсіанства.
47. Вчення Дж. М. Кейнса про макроекономічну рівновагу і роль сукупного попиту в її досягненні .
48. Теорія мультиплікації, інвестицій і зайнятості в економічному вченні Дж. М. Кейнса.
49. Роль зайнятості в кейнсіанській макроекономічній моделі.
50. Проблема ціни і інфляції в економічному вченні Дж. М. Кейнса.
51. Теорія “переваг ліквідності” і процента в економічному вченні Дж. М. Кейнса.
52. Теорія заробітної плати в економічному вченні Дж. М. Кейнса.
53. Принцип акселерації і моделі економічного зростання А. Хансена, Дж. Хікса, Р. Харрода, Є. Домара.
54. Моделі рівноваги товарного та грошового ринків (IS-LM).
55. Модель економічного циклу.
56. Дослідження альтернативності інфляції і безробіття, дискусія навколо кривої Філіпса.
57. Особливості розвитку ідей посткейнсіанства.
58. Фактори “Неокласичного відродження”.
59. Економічні погляди Ф. Хайека.
60. Економічні концепції монетаристів. М. Фрідмен.
61. Еволюція монетаризму в сучасних умовах.
62. Неоліберальна доктрина “соціального ринкового господарства”.
63. Американський інституціоналізм та його різновиди.
64. Теорії технологічного детермінізму.
65. Неінституціоналізм.

66. Особливості основних течій раннього інституціоналізму.
67. Соціально-психологічний інституціоналізм Т. Веблена.
68. Емпіричний інституціоналізм В. Мітчелла.
69. Соціально-правовий інституціоналізм Дж. Коммонса.
70. Теорії трансформації економіки і суспільства.
71. Теорія економічної інтеграції.
72. Теорія постіндустріального суспільства.
73. Теорія економічного зростання.
74. Розвиток економічних ідей в Україні в ХІХ ст. – на початку ХХ ст.
75. Економічна думка в період соціального перелому початку ХХ ст.
76. Розвиток економічної теорії в сучасній Україні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

основна

1. Богоявленська Ю.В., Тищенко С.В., Якобчук В.П. Історія економіки та економічної думки. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 476 с.
2. Витанович І. Історія українського кооперативного руху. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 624 с.
3. Лісовицький В.М. Історія економічних вчень. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 240 с.
4. Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 382 с.
5. Шевченко О.О. Історія економіки та економічної думки. Сучасні економічні теорії. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 288 с.

допоміжна

1. YuehL. The Great Economists. How Their Ideas Can Help Us Today. Penguin, 2019. 368 p.
2. Вербова О.С., Вербовий М.В. Історія економіки та економічної думки. Навчальний посібник. Львів: Новий Світ, 2021. 392 с.
3. Ковальчук В.М. Світова економіка: її історія та дослідники. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 632 с.
4. Краус Н.М. Історія економіки та економічної думки: структурно-логічні схеми, таблиці, малюнки. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 496 с.
5. Мазурок П.П. Історія економіки та економічної думки. Львів: Магнолія, 2021. 432 с.
6. Чанг Х. Как устроена экономика. Киев: Форс, 2021. 320 с.
7. Дмитренко В. Історія грошей. Харків: Фоліо, 2019. 123 с.

Інтернет ресурси

1. Журнал “Економіка та держава” - наукове фахове видання України з питань економіки URL: <http://www.economy.in.ua/>
2. Законодавство України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
3. Наукова періодика України. Каталог журналів за тематикою. URL: <http://journals.uran.ua/>

4. Наукові статті на міжнародному електронному ресурсі URL: <https://www.researchgate.net/>

5. Наукові фахові видання України URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/atestaciya-kadriv-vishoyi-kvalifikaciyi/naukovi-fahovi-vidannya>

6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського URL: <http://nbuv.gov.ua/e-resources/>

7. Українські наукові журнали у Scopus та WOS. URL: <https://openscience.in.ua/>

РОЗДІЛ 2. ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

1. Зародження та основні етапи розвитку економічної теорії.
2. Сучасні школи економічної теорії.
3. Предмет економічної теорії. Макро- і мікроекономіка як складові частини економічної теорії.
4. Економічні закони і категорії. Система економічних законів.
5. Методи економічних досліджень. Загальні методи наукового пізнання та їх використання.
6. Функції політичної економії. Місце політичної економії в системі економічних наук.
7. Виробництво як суспільний процес, його основні фактори та структура.
8. Обмеженість ресурсів та проблема економічного вибору. Крива виробничих можливостей.
9. Економічні потреби суспільства, їх суть і класифікація. Безмежність потреб. Закон зростання потреб.
10. Економічна система, її сутність та структурні елементи. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи.
11. Типи економічних систем: традиційна, ринкова, командна, змішана. Перехідна економіка.
12. Власність як економічна категорія. Місце власності в економічній системі. Суб'єкти та об'єкти власності. Право власності.
13. Історичні типи, види та форми власності. Еволюція форм власності.
14. Натуральна форма організації виробництва. Суть і риси натурального виробництва та його історичні межі.
15. Товарна форма організації суспільного виробництва. Причини виникнення, суть, ознаки і роль у розвитку суспільного виробництва. Просте і розвинуте товарне виробництво.
16. Товар та його властивості. Суперечності товару.
17. Вартість і ціна: альтернативні теорії.
18. Теоретичні концепції виникнення та природи грошей, їх суть та функції.
19. Грошовий обіг та його закони. Визначення грошової маси, необхідної для обслуговування товарного обігу. Рівновага грошової та товарної мас.
20. Суть, причини, види та наслідки інфляції. Антиінфляційна державна політика.

21. Ринок, його сутність та функції. Умови функціонування і розвитку ринку. Особливості ринку в Україні.
22. Попит. Закон попиту. Крива попиту. Нецінові фактори, що впливають на попит. Еластичність попиту.
23. Пропозиція. Закон пропозиції. Крива пропозиції. Нецінові фактори, що впливають на пропозицію. Еластичність пропозиції.
24. Ціна ринкової рівноваги, її суть та механізм встановлення. Явища дефіциту та надлишку товару.
25. Структура ринку. Ринок предметів споживання і послуг, засобів виробництва, науково-технічних розробок та інформації. Фінансово-кредитний та валютний ринки. Ринок праці.
26. Інфраструктура ринку, її сутність та основні елементи.
27. Конкуренція на ринку, її сутність та функції. Форми та методи конкурентної боротьби.
28. Причини виникнення та сутність монополізму. Види та форми монополій. Олігополія.
29. Наслідки монополізації економіки. Антимонопольне законодавство і практика. Антимонопольна політика в Україні.
30. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Цілі та функції підприємств. Види та форми підприємств.
31. Підприємництво, його суть і умови існування. Види підприємництва. Становлення підприємництва в Україні.
32. Держава як суб'єкт економічних відносин. Економічні функції держави.
33. Капітал підприємства. Кругообіг капіталу, його стадії та функціональні форми.
34. Основний та оборотний капітал. Зношення основного капіталу. Амортизація.
35. Оборот капіталу підприємства та його складові частини.
36. Витрати виробництва. Види витрат.
37. Собівартість продукції, її види та структура. Мінімізація витрат.
38. Прибуток. Види прибутку. Норма прибутку і фактори, що на неї впливають
39. Торговельний капітал. Торговельний прибуток.
40. Витрати обігу. Чисті і додаткові витрати обігу.
41. Форми торгівлі. Внутрішня і зовнішня торгівля. Роздрібна і оптова торгівля. Товарні біржі.
42. Позичковий капітал. Позичковий процент. Норма позичкового проценту. Межі коливання.
43. Кредит як форма руху позичкового капіталу. Форми кредиту. Роль кредиту у функціонуванні сучасного господарства.
44. Банки, їх роль та функції. Банківська система. Банківський прибуток.
45. Акціонерно-корпоративний капітал. Акції. Курс акцій. Види акцій.
46. Проблеми формування акціонерного капіталу і акціонерних товариств в Україні. Фондова біржа.

47. Аграрні відносини, їх зміст та особливості. Суб'єкти аграрних відносин.
48. Земельна рента, її сутність, види та механізм утворення. Орендна плата.
49. Ринок землі. Попит і пропозиція на землю. Ціна землі.
50. Доходи населення, їх сутність, види та джерела формування.
51. Заробітна плата як форма доходу в ринковій економіці. Форми і системи заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата.
52. Диференціація доходів, її сутність та причини. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині. Соціальний захист населення.
53. Об'єктивна необхідність державного регулювання економіки.
54. Форми, методи та інструменти державного регулювання економіки.
55. Фінансова система. Державний бюджет. Дефіцит державного бюджету.
56. Суть і структура податків. Податкова система в Україні.
57. Грошово-кредитна політика держави
58. Сутність економічного відтворення та його основні елементи. Види економічного відтворення: просте і розширене.
59. Економічне зростання : сутність, типи і фактори.
60. Циклічність економічного розвитку. Основні характеристики циклів.
61. Економічні кризи та їх причини. Фази економічного циклу.
62. Світове господарство: його суть та структура.
63. Міжнародний поділ праці і спеціалізація. Міжнародні економічні відносини.
64. Міжнародна торгівля, її економічні основи та закономірності розвитку.
65. Торговельний і платіжний баланс. Торговельна політика, її види та інструменти.
66. Міжнародна валютна система, її елементи та етапи еволюції. Світові валютні ринки, валютні курси.
67. Міжнародні валютно-фінансові організації.
68. Причини виникнення та сутність глобальних проблем. Основні глобальні проблеми сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Ватаманюк З.Г. Вступ до економічної теорії. Львів: Новий світ, 2019. 504 с.
2. Вікарчук О.І., Саух І.В., Уразов А.У. Основи економічної теорії. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 312 с.
3. Горлач М.І. Економічна теорія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 532 с.
4. Гриценко О.А., Марченко О.С., Шевченко Л.С. Економічна теорія: навч. пос. Харків: Право, 2019. 268 с.
5. Мацелюх Н.П. Основи економічної науки. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 324 с.

допоміжна

1. Башнянин Г.І., Шевчик Б.М. Сучасні економічні теорії: навч. пос. Львів: Новий світ, 2020. 352 с.
2. Касьяненко Л.М. Економічна теорія. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 224 с.
3. Круш П.В. Основи економічної теорії. Київ: Каравела, 2018. 448 с.
4. Мочерний С., Скотний В.Г. Основи економічної теорії: підручник. Львів: Новий світ, 2020. 600 с.
5. Семененко В.М. Економічна теорія. Політекономія. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 360 с.
6. Чепінога В.Г. Економічна теорія: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 656 с.
7. Якобчук В.П. Економічна теорія. Київ: Ліра, 2020. 450 с.

РОЗДІЛ 3. МІКРОЕКОНОМІКА

1. Мікроекономіка як складова частина економічної теорії.
2. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні.
3. Мікроекономічний статус домогосподарства, його споживацькі інтереси та функції.
4. Мікроекономічний статус фірми, її виробничі інтереси та функції.
5. Мікроекономічний статус держави, її регулюючі функції.
6. Теоретична модель взаємодії суб'єктів мікроекономіки.
7. Історія і методологія мікроекономічного аналізу.
8. Мікроекономічне моделювання, його призначення, типи і види.
9. Поняття потреби, види потреб. Економічні блага, їх класифікації.
10. Поняття корисності. Загальна і гранична корисність та їх взаємозв'язок.
11. Кардиналістська концепція споживчого вибору. Закони Госсена.
12. Ординалістська концепція споживчого вибору. Аксиоми поведінки споживача.
13. Криві байдужості та їх властивості. Гранична норма заміщення двох благ.
14. Бюджетне обмеження споживача, способи його моделювання.
15. Ординалістська модель оптимізації споживчого вибору.
16. Реакція споживача на зміну доходу. Криві Енгеля. Закони Енгеля.
17. Реакція споживача на зміну цін. Ефект заміщення та ефект доходу.
18. Індивідуальний і ринковий попит. Закон попиту.
19. Парадокси закону попиту: соціальні ефекти Гіффена, Сноба, Веблена.
20. Індивідуальна і ринкова пропозиція. Закон пропозиції.
21. Еластичність: поняття, коефіцієнт, типи.
22. Цінова еластичність попиту, способи її виміру.
23. Вплив цінової еластичності попиту на виручку продавців.
24. Перехресна еластичність попиту.
25. Еластичність попиту за доходом.
26. Цінова еластичність пропозиції, способи її виміру.

27. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага.
28. Реакція ринку на зміни попиту і пропозиції.
29. Стійка і нестійка рівновага: модель Л. Вальраса та модель А. Маршалла.
30. Надлишок споживачів і надлишок виробників.
31. Виробництво у короткотерміновому періоді. Закон спадної граничної продуктивності змінного фактора виробництва.
32. Виробництво у довготерміновому періоді. Ізокванта. Гранична норма технічного заміщення факторів виробництва.
33. Ефект масштабу виробництва. Теорема Вікселя-Джонсона.
34. Витрати на ресурси. Ізокоста. Бюджетне обмеження, оптимум виробника.
35. Витрати фірми в короткотерміновому періоді. Закон зростання граничних витрат.
36. Витрати фірми в довготерміновому періоді.
37. Загальний і граничний аналіз прибутковості виробництва.
38. Модель ринку досконалої конкуренції та її ознаки.
39. Оптимізація виробництва в умовах досконалої конкуренції.
40. Економічна ефективність досконалої конкуренції.
41. Модель монопольного ринку та її ознаки.
42. Оптимізація виробництва в умовах монополії.
43. Цінова дискримінація. Вимірювання ринкової влади: індекси Лернера і Герфіндаля.
44. Модель ринку монополістичної конкуренції та її ознаки.
45. Оптимізація виробництва в умовах монополістичної конкуренції.
46. Нецінова конкуренція. Витрати реалізації і прибуток.
47. Модель ринку олігополістичної конкуренції та її ознаки.
48. Олігополія. Модель дуополії Курно, її економічний зміст.
49. Олігополія. Модель ламаної кривої попиту, її економічний зміст.
50. Олігополія. Модель цінового лідерства, її економічний зміст.
51. Олігополія. Модель картелю, її економічний зміст.
52. Економічна ефективність олігополії.
53. Ринки факторів виробництва. Оптимізація структури факторів і принцип їх оплати.
54. Ринок послуг праці. Індивідуальна пропозиція праці.
55. Рівновага ринків праці з умовами досконалої конкуренції.
56. Рівновага ринків праці з умовами недосконалої конкуренції.
57. Капітал як фактор виробництва і позичковий засіб. Ринок капіталу.
58. Пропозиція заощаджень. Міжчасовий вибір домогосподарства.
59. Попит на інвестиції. Міжчасовий вибір фірми.
60. Основні методи визначення прибутковості інвестиційних проектів.

Література

основна

1. Гронтковська Г.Е. Мікроекономіка: практикум. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 420 с.
2. Жебка В.В., Рудий М.М. Мікроекономіка. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 408 с.
3. Іванець Л.В., Канцір І.А., Кліпкова О.І. Макро- мікроекономіка: від теорії до практики. Львів: Новий світ-2000, 2019. 444 с.
4. Козак Ю.Г. Міжнародна мікроекономіка. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 368 с.
5. Кулішов В.В. Мікро- Макроекономіка. Львів: Магнолія 2006, 2019. 485 с.
6. Кулішов В.В. Мікроекономіка: теорія і практика. Львів: Магнолія 2006, 2019. 332 с.
7. Петрушенко Ю.М. Мікроекономіка: теорія та приклади розв'язування задач. Навч. посібник для ВНЗ. Суми: Університетська книга, 2017. 320 с.

допоміжна

1. Базилінська О.Я. Мікроекономіка. Київ: Центр учбової літератури, 2019, 352 с.
2. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика. Київ: Центр учбової літератури, 2017, 450 с.
3. Максименко І.А., Мацелюх Н.П. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 382 с.
4. Островерх П.І., Панчишин С.М. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Львів: Априорі, 2020. 648 с.
5. Пилипенко В.В. Мікроекономіка: курс лекцій. Львів: Новий світ-2000, 2018. 280 с.

Інтернет ресурси

1. Журнал “Економіка та держава” - наукове фахове видання України з питань економіки URL:<http://www.economy.in.ua/>
2. Законодавство України URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws>
3. Наукова періодика України. Каталог журналів за тематикою. URL:<http://journals.uran.ua/>
4. Наукові статті на міжнародному електронному ресурсі URL:<https://www.researchgate.net/>
5. Наукові фахові видання України URL:<https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/atestaciya-kadriv-vishoyi-kvalifikaciyi/naukovi-fahovi-vidannya>
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського URL:<http://nbuv.gov.ua/e-resources/>
7. Українські наукові журнали у Scopus та WOS. URL:<https://openscience.in.ua/>

Розділ. 4. МАКРОЕКОНОМІКА

1. Макроекономіка як наука та навчальна дисципліна. Становлення макроекономіки як науки. Макроекономіка в системі економічних наук.
2. Об'єкти та суб'єкти макроекономіки.
3. Визначення предмета макроекономіки.
4. Макроекономічні агрегати.
5. Методи макроекономіки: наукової абстракції, синтезу та аналізу, кореляційний, економіко-математичні методи, метод моделювання, графічний.
6. Поняття економічної системи як об'єкта макроекономіки.
7. Основні ознаки економічної системи: множина елементів, множина зв'язків, цілісність, структура, сталість, динамізм, замкнутість, відкритість.
8. Види економічних систем. Кругообіг ресурсів у малій закритій, великій закритій та великій відкритій економічній системі.
9. Ресурси економічної системи. Обмеженість ресурсів і необмеженість потреб. Необхідність вибору.
10. Використання ресурсів. Суть закону зростаючих витрат і спадаючої доходності.
11. Загальна характеристика макроекономічних показників.
12. Валовий внутрішній продукт. Валовий національний продукт.
13. Методи обчислення валового внутрішнього продукту: метод потоку товарів; метод потоку доходів, метод добавленої вартості.
14. Похідні валового внутрішнього продукту: чистий внутрішній продукт; національний дохід; особистий дохід; особистий дохід, що є в розпорядженні громадян.
15. Номінальний і реальний валовий внутрішній продукт.
16. Індекси споживчих цін: індекс Ласпейреса.
17. Дефлятор валового внутрішнього продукту (індекс Пааше), індекс Фішера.
18. Валовий внутрішній продукт та економічний добробут. Валовий внутрішній продукт і позаринкові економічні процеси.
19. Валовий внутрішній продукт України і особливості динаміки його структури.
20. Особливості сукупного попиту порівняно з ринковим попитом.
21. Крива сукупного попиту. Фактори, що визначають траєкторію кривої сукупного попиту.
22. Ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпортичних закупок.

23. Нецінові фактори сукупного попиту.
24. Особливості формування і розвитку сукупного попиту в Україні на етапі трансформації суспільства.
25. Сукупна пропозиція. Крива сукупної пропозиції та три її сегменти.
26. Класична та кейнсіанська модель сукупної пропозиції.
27. Нецінові фактори сукупної пропозиції: зміна цін на імпортні ресурси у короткостроковому та довгостроковому періодах, зміни в продуктивності.
28. Особливості формування сукупної пропозиції в Україні.
29. Макроекономічна рівновага в моделі "сукупний попит - сукупна пропозиція". Модель AD-AS.
30. Шоки попиту та пропозиції. Стабілізаційна політика.
31. Суть макроекономічної нестабільності та форми її прояву.
32. Теорії економічних циклів. Середній економічний цикл та його фази.
33. Особливості змін характеру середніх економічних коливань у повоєнний період і фактори, які їх спричинили.
34. Економічна криза в Україні: основні параметри, особливості та причини.
35. Безробіття, його суть, критерії та види.
36. Фактичний і природний рівень безробіття. Закон Оукена.
37. Безробіття в Україні: динаміка, структура.
38. Інфляція. Види інфляції: інфляція попиту, інфляція витрат.
39. Визначення рівня інфляції. Характер прояву придушеної інфляції, повзучої, галопуючої та гіперінфляції.
40. Збалансована і незбалансована інфляція. Інфляція і процентна ставка. Ефект Фішера.
41. Розвиток інфляції та вплив на національне виробництво.
42. Інфляція в Україні: характер і причини. Антиінфляційна політика та її складові.
43. Взаємозв'язок інфляції та безробіття.
44. Класична і кейнсіанська теорії макроекономічної рівноваги.
45. Компоненти сукупного попиту: споживання, заощадження та інвестиції.
46. Споживання - найбільший компонент сукупного попиту.
47. Функції споживання Кейнса та її модифікації.
48. Заощадження: суть та фактори. Середня та гранична схильність до заощадження.
49. Інвестиції: суть та типи.
50. Кейнсіанська функція автономних інвестицій. Механізм мультиплікатора.
51. Фактичні та планові інвестиції. "Кейнсіанський хрест".
52. Механізм досягнення рівноважного обсягу виробництва. Коливання рівноважного рівня випуску навколо економічного потенціалу. Рецесійний та інфляційний розриви.

53. Парадокс бережливості. Взаємозв'язок моделі AD-AS і Кейнсіанського хреста.
54. Проблеми інвестицій в економіку України.
55. Суть бюджетно-податкової політики, її основні функції та інструменти.
56. Податки, їх суть та функції. Податкова система України.
57. Види податків: прямі та непрямі.
58. Види податкових ставок: нульова, пільгова, середня, гранична.
59. Державні витрати: основні напрями державних видатків: державне споживання, трансферти, капіталовкладення, оплата відсотків.
60. Дискреційна і недискреційна фіскальна політика. Бюджетні дефіцити та надлишки.
61. Структурний і циклічний дефіцити державного бюджету. Вплив бюджетного дефіциту та надлишку на економіку.
62. Особливості бюджетно-податкової політики в Україні.
63. Суть грошей, їх функції та властивості. Грошові агрегати.
64. Рівновага на грошовому ринку. Умови рівноваги на грошовому ринку. Крива LM.
65. Монетарна політика. Цілі та види монетарної політики.
66. Інструменти грошово-кредитної політики. Операції на відкритому ринку. Облікова ставка та її регулювання. Зміна норми обов'язкового резервування.
67. Взаємозв'язок грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики.
68. Передавальний механізм грошово-кредитної політики та її зв'язок з бюджетно-податковою політикою і валютною політикою.
69. Особливості грошово-кредитної політики в Україні на сучасному етапі.
70. Причини повільної реакції цін на зміну попиту в короткому періоді.
71. Характер зміни рівня цін і заробітної плати.
72. Крива Філіпса як інша форма вираження сукупної пропозиції.
73. Економічна політика стимулювання сукупної пропозиції. Крива Лаффера.
74. Національна економіка - складова світової. Відкритість національної економіки.
75. Економічні переваги. Теорія абсолютних переваг А. Сміта. Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо. Торгівля при постійних витратах заміщення. Торгівля в умовах зростаючих витрат заміщення. Теорія Хекшера-Оліна. Парадокс Леонтьєва. Теорія Портера.
76. Види торговельної політики: експансіоністська, протекціоністська політика вільної торгівлі.
77. Інструменти протекціоністської торговельної політики.
78. Інструменти експансіоністської торговельної політики. Виробничі субсидії. Експортні субсидії. Компенсаційне мито. Демпінг і антидемпінгові заходи.
79. Характерні риси зовнішньої торгівлі України на сучасному етапі.
80. Міжнародний та внутрішній валютний ринок.

81. Валютний курс та його види (фіксований, плаваючий, регульований).
Механізм регулювання валютного курсу.
82. Обмінний курс гривні, його динаміка та механізм регулювання. Заходи по стабілізації обмінного курсу гривні та їх побічні ефекти.
83. Поняття платіжного балансу, його значення, основні статті та структура.
84. Вплив грошово-кредитної і бюджетно-податкової політики на стан платіжного балансу.
85. Практичне використання моделі внутрішньої та зовнішньої рівноваги.
86. Чинники, що ускладнюють проведення ефективної економічної політики.
87. Поняття і фактори економічного зростання.
88. Необхідність та основні напрями реструктуризації економіки України.
89. Моделі економічного зростання.
90. Необхідність, чинники, передумови та проблеми економічного зростання в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

основна

1. Базилінська О.Я. Макроекономіка: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 448 с.
2. Жарова Л.В., Хлобистова Є.В. Макроекономічне регулювання природоохоронної діяльності. Суми: Університетська книга, 2020. 296 с.
3. Корсікова Н.М. Макроекономіка: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2019. 242 с.
4. Люльов О.В. Макроекономічна стабільність національної економіки. Суми: Університетська книга, 2020. 261 с.
5. Макаренко М.І., Солонінко К. Макроекономіка. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 216 с.

допоміжна

1. Гронтковська Г.Е. Макроекономіка. Практикум. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 400 с.
2. Гронтковська Г.Е., Косік А.Ф. Макроекономіка. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 672 с.
3. Лисюк В.С., Лисюк Т.П. Макроекономіка: практикум. Навчальний посібник. Львів: Новий світ, 2021. 354 с.
4. Островерх П.І., Панчишин С.М. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Львів: Априорі, 2020. 648 с.
5. Поченчук Г.М. Інституціональний розвиток економіки в умовах фінансової глобалізації: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 420 с.
6. Солонінко К.С. Макроекономіка. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 200 с.

7. Шарма Р.С. Передові країни в очікуванні нового економічного дива. Київ: Наш формат, 2018. 296 с.

8. Яacobчук В.П. Інструменти мікро- і макроекономіки в публічному управлінні. Київ: Ліра, 2021. 406 с.

Інтернет ресурси

1. Журнал "Економіка та держава" - наукове фахове видання України з питань економіки URL: <http://www.economy.in.ua/>

2. Законодавство України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

3. Наукова періодика України. Каталог журналів за тематикою. URL: <http://journals.urau.ua/>

4. Наукові статті на міжнародному електронному ресурсі URL: <https://www.researchgate.net/>

5. Наукові фахові видання України URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/atestaciya-kadriv-vishoyi-kvalifikaciyi/naukovi-fahovi-vidannya>

6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського URL: <http://nbuv.gov.ua/e-resources/>

7. Українські наукові журнали у Scopus та WOS. URL: <https://openscience.in.ua/>

8. Фаховий Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки" URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/magazine/ekonomicheskij-nauchnyy-zhurnal/>